

HOLLANDA ÜLKE RAPORU

ŞUBAT 2004

İÇİNDEKİLER.....	2
1. ÜLKE İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	4
2.2 EKONOMİK SEKTÖRLER.....	7
Genel Bakış.....	7
Sanayi.....	8
Tarım.....	9
Tarım ve Bahçecilik- Çiçekçilik.....	10
Hizmetler.....	11
Enerji.....	12
Belli Başlı Ekonomik Bölgeler.....	12
AB ve Ekonomik & Parasal Birlik.....	13
2.3 DIŞ TİCARET.....	14
Hollanda'nın Dış Ticaret Politikası.....	14
İhracat ve İthalat.....	14
Hollanda'nın İhracatı (Ürün ve Ülke Bazında).....	16
Hollanda'nın İthalatı (Ürün ve Ülke Bazında).....	16
Hollanda'nın Üyesi Olduğu Uluslararası Organizasyonlar.....	16
3. TÜRKİYE – HOLLANDA İKİLİ İLİŞKİLERİ.....	17
Türkiye İle Ticaret.....	17
Hollanda'ya İhrac Edilen Belli Başlı Ürünler.....	20
Hollanda'dan İthal Edilen Belli Başlı Ürünler.....	20
İhracat Kalemleri.....	21
Anlaşma ve Protokoller.....	22
İki Ülke Arasındaki Yatırım İlişkileri.....	22
Serbest Bölgelerden Ticaret.....	23
4. PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	23
Ulaşım.....	23
Bankacılık.....	24
Ticari Düzenlemeler ve Standartlar.....	24
İş Adamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar.....	25
Pasaport ve Vize.....	25
İş Gelenekleri.....	26
Çalışma Saatleri.....	27
Zaman.....	27
Para birimi.....	27
Telefon.....	27
Sağlık.....	27
Oteller.....	28
Resmi tatiller ve Dini Bayramlar.....	28
Değerlendirme.....	28
Kaynaklar.....	33

HOLLANDA KRALLIĞI

1. ÜLKE İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Resmi Adı: Hollanda Krallığı

Resmi Dil: Hollandaca

Nüfus: 16,0 milyon (Mart 2001)(%9'u Avrupa dışı göçmenlerden oluşmaktadır) Nüfus büyüklüğü olarak AB altıncısı Nüfus yoğunluğu olarak AB birincisi

Yüzölçümü: Toplam: 41.864 km²

Kullanılabilir arazi: Ekili alan: % 57,9 Orman: %7,6 Kazanılmakta olan alan: %7,5 Su: %17,4 Doğal rezerv: %3,5 Diğer: %6,1 Ülkenin Doğu ve Batı en uç noktaları arası: 200 km. Kuzey ve Güney en uç noktaları arası: 300 km. En yüksek noktası: 321 m. (Vaalsberg Tepesi) En alçak noktası: -6,7 m. (Deniz seviyesinin altında; Rotterdam'ın kuzeydoğusunda Prince Alexander Polder'da)

Başkenti: Amsterdam

Siyasi Başkent: The Hague
Yönetim Şekli: La Hey Anayasal Monarşi ve Parlamenter Demokrasi
Devlet Başkanı: Kraliçe Beatrix
Başlıca Şehirler: Nüfus büyüklüğüne göre: Amsterdam, Rotterdam, The Hague, Utrecht, Eindhoven, Arnhem
Komşu Ülkeler: Kuzey ve Batıda Kuzey Denizi, Doğuda Almanya, Güneyde Belçika
Din: Protestan, Katolik, Müslüman azınlıklar
Azınlıklar: Toplam 1.5 milyon göçmen arasında sayıca birinci büyük grup Türklerdir (323.000 kişi)
Daha sonra Fas, Surinam, Endonezya kökenliler gelmektedir.
Para Birimi: Euro
Enflasyon oranı: %2.2 (2000 yılı)
Ölçü: Metrik sistem
Zaman: Türkiye'den bir saat geridir.
Resmi tatiller:
1 Ocak: Yılbaşı
29 Nisan: Kraliçenin doğum günü
5 Mayıs: Kurtuluş günü
25-26 Aralık: Noel.
Ayrıca Nisan-Mayıs aylarında Good Friday, PaskalyaYortusu gibi dini tatiller de bulunmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	1996	1997	1998	1999	2000
GSYİH (Tük.fiyatları, Hfl. Milyar)	694,3	735,4	780,5	824,0	882,7
GSYİH (milyar dolar)	411,8	376,8	393,5	398,4	369,1
GSYİH (büyüme,%)	3,0	3,8	4,1	3,9	3,9
Enflasyon (Tük.fiyatları,%)	2,0	2,2	2,0	2,2	2,5
İhracat (milyon dolar, fob)	195,0	188,9	196,0	197,4	206,6
İthalat (milyon dolar, cif)	172,3	167,9	175,0	179,5	187,3
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	22,7	21,0	21,0	17,9	19,3
Cari İşlem Dengesi (milyar \$)	22,0	25,2	12,7	16,4	16,1
Döviz rezervleri, altın hariç (milyon \$)	26,8	24,9	21,4	10,1	9,6
Döviz Kuru (ortalama/Hfl:\$)	1,69	1,95	1,98	2,07	2,39

Haziran 2001 itibariyle Hfl 2,5787 : US \$ 1/ Hfl 2,2037 : Euro 1
Kaynak: The EIU, Country Report, Netherlands, June 2001

Hollanda, kişi başına düşen yüksek gelir ve eşite yakın gelir dağılımı ile gelişmiş bir ekonomiye sahiptir. Nominal GSYİH'nin %100'ünden fazlasına tekabül eden toplam mal ve hizmet ihracat ve ithalatı, Hollandalının refah düzeyinin ana etkeninin dış ticaret olduğunu gösterir. Endüstriyel ve dağıtım faaliyetleri ile tek başına GYİH'nin %10'una karşılık gelen yıllık katma değer oluşturan Rotterdam Limanı, Avrupa'nın en büyük limanıdır. Doğal kaynaklar ve hammaddeler bakımından oldukça yoksul olan Hollanda'nın, taşımacılık bakımından Avrupa'nın kritik ve merkezi konumunda bulunması ve yurtdışı pazarın küçüklüğü, ülkenin dünyadaki en önemli dışa açık ekonomilerinden biri haline gelmesinde başlıca etmenlerdir.

İthal edilen hammadde ve girdilere bağımlı olan imalat sektörü için ticaret canalcı bir öneme sahiptir. İmalat sektörünün uluslararası yöneliminin göstergesi olarak, dünyaca bilinen Royal Dutch/Shell (petrol), Unilever (gıda), Philips (elektronik) ve Heineken (bira) gibi çokuluslu şirketleri saymak yeterli olacaktır. Yabancı firmaların ilgisini çekmekteki başarısı da Hollanda ekonomisinin dışa açıklığının bir göstergesidir.

Yabancı yatırımcıları çekmek açısından da Hollanda ekonomisi başarı göstermektedir. Birçok uluslararası şirketin üretim ve dağıtım merkezi durumundadır. Economic Intelligence Unit tarafından yapılan bir araştırmaya göre Hollanda 2001-2005 döneminde gerek tüm dünya ülkeleri sıralamasında ve gerek bulunduğu bölgede, çeşitli ekonomik kriterler göz önüne alınarak yapılan sıralamada,

dünyanın en cazip iş lokasyonu seçilmiştir. Bu sonuca ulaşmada ülkenin istikrarlı makro ekonomik durumu, etkin finans sektörü ve fiziki altyapısı ve insan kaynaklarının kalitesi önemli rol oynamıştır.

60 Ülke İçinde Sıralama

Toplam değerlendirme	1
Politik durum	2
Politik istikrar	5
Politik etkinlik	1
Makroekonomik durum	9
Pazar fırsatları	21
Özel girişim ve rekabet politikası	1
Yabancı sermaye politikası	1
Dış ticaret ve döviz denetimleri	3
Vergiler	17
Finansman	1
İşgücü	7
Altyapı	4

Kaynak: EIU

Çok uluslu şirketlerin edindikleri karlara uygulanan vergi rejimi, Hollanda'yı İrlanda ve İngiltere ile birlikte Avrupa'daki en cazip ülke konumuna getirmektedir. Yaklaşık olarak 5000 yabancı kökenli çokuluslu firma bulunan Hollanda'da, Hollandalı işgücünün %10'unu bu firmalar tarafından istihdam edilmektedir.

Göreceli olarak küçük olan İmalat Sektörü, 1999 verilerine göre GSYİH'nin %15'ini kapsarken, Hizmetler Sektörü ise %65 gibi büyük bir paya sahiptir. Hizmetler Sektörü içinde kamu ve personel hizmetleri ilk sırayı alırken sırasıyla gayrimenkul ve kiralama, toptan ve perakende ticaret, taşımacılık ve haberleşme gelmektedir. Finans Sektörü, uluslararası finans marketlerine entegrasyon amacıyla dikkate değer bir performans göstermiştir. Tarım Sektörü, 1999'da GSYİH'nin %3,5'u payla birçok OECD ülkesinden büyüktür. Bahçecilik ve çiçekçilik ürünlerinde dünya liderliğini elinde tutan Hollanda, et ve süt ürünlerinde de belli başlı ihracatçı ülkeler arasında yer alır.

Özellikle kuzey ve batısı olmak üzere ülkenin ¼'ü deniz seviyesinin altında bulunmaktadır. En alçak nokta deniz seviyesinin 6.7 metre altındadır. Amsterdam Havaalanı (Schiphol) deniz seviyesinden 4.5 metre aşağıda bulunmaktadır. Nehir, kanal ve göller Hollanda'da 4000 kilometrekare alan kaplamaktadır. Amsterdam tamamen kazıklar üzerine inşa edilmiştir ve şehirde 1281 köprü bulunmaktadır.

Hollanda coğrafyasının en çarpıcı tarafı denizden kazanılan topraklardır (polder). Yüzyıllardır Hollandalıların bu mücadelesi sürmektedir. Polderler su baskınlarından geçmişte yel değirmenleri ile korunurken, günümüzde gelişmiş teknolojiler ve setler kullanılmakta, su seviyesi sürekli kontrol edilmektedir. Bugün ülkede hala bin adet civarında çalışır durumda yel değirmeni bulunmaktadır.

Ayrıca Batı Avrupa'nın üç büyük nehrinin deltasında bulunmaktadır. Bütün bu faktörler Hollanda'nın deniz ticareti ve liman hizmetleri açısından dünyada çok önemli bir yer edinmesini sağlamıştır.

Rusya, Kanada ve ABD'den sonra dünyadaki dördüncü büyük üretici durumundaki Hollanda, önemli doğal gaz rezervlerine sahiptir.

AB'ye Üye Bazı Ülkeler ile Hollanda Ekonomisinin Karşılaştırılması

1999 Yılı	Hollanda	Almanya	Fransa	İtalya	Belçika
GSYİH (Milyar Dolar)	398	2,107	1,431	1,171	248
Kişi Başına Düşen GSYİH (Milyar Dolar)	25,234	25,549	24,624	20,289	24,300
Tüketici Fiyat Enflasyonu	2,2	0,6	0,6	1,6	1,1

(Ortalama, %)					
Cari İşlem Dengesi (Milyar Dolar)	17,7	-19,3	37,2	6,3	11,7
İhracat (Fob, Milyar Dolar)	195,0	543,0	298,2	230,8	154,1
İthalat (CIF, Milyar Dolar)	177,1	471,0	278,1	210,4	146,8

Kaynak: The EIU, Netherlands, Country Profile 2000

Sektörlere Göre Çalışan Nüfus (% olarak, 2000)

Çalışan nüfusun sayısı: 7,200,000

Sektör	%
Ticaret	17,0
Sanayi	16,0
Kiralama ve iş hizmetleri	14,0
Sağlık ve refah	13,3
Kamu yönetimi, sosyal sigorta	7,5
Eğitim	6,7
İnşaat	6,0
Ulaşım, depolama, haberleşme	6,6
Kültür, rekreasyon ve diğer serv.	3,8
Finans kuruluşları	3,6
Yiyecek	3,1
Tarım	1,5
Kamu hizmetleri	0,7
Madencilik ve taşocakçılığı	0,2

Kaynak: Statistics Netherlands (CBS)

2.2 EKONOMİK SEKTÖRLER

Genel Bakış

Hollanda ekonomisinin sağlıklı yapısı, tüm sektörlerin görünümüne ve yapısına yansımaktadır. 2000 yılında ticari hizmetler ve sanayi, büyümede etkin olan güçlü sektörlerdir.

Sanayi sektörü, yüksek kalite ve niteliğinin yanısıra çok yönlü özellik de gösterir. Uzay endüstrisi ve modern yaşam süreçleri gibi yüksek teknoloji gerektiren hemen her sanayi kolunda faaliyet vardır. Shell Chemie, Akzo Nobel ve DSM gibi büyük Hollanda kimya şirketleri, üretimlerinin büyük kısmını yurtdışına ihraç etmektedirler. Uluslararası talebin artışına paralel olarak Hollanda'nın sanayi üretimi 1999 yılına oranla % 3,6 oranında artmıştır. Benzer şekilde inşaat (%6'dan fazla), haberleşme (%15'den fazla) ve finansal hizmetler (%10), 2000 yılında güçlü büyüyen sanayi kollarıdır. Diğer iş kolları ise önceki yıllara oranla göreceli olarak orta düzeyde (%5) büyümüştür.

Ülkenin coğrafik konumundan kaynaklanan avantaj nedeniyle ticari hizmetler sektörü ekonomik yapı içindeki en önemli sektördür. Rotterdam limanı Avrupa'ya deniz yolu ile, Amsterdam Havaalanı ise hava yolu ile giriş kapısıdır. Hollanda'nın bu transit fonksiyonu, nakliye ve dış ticaret firmaları için birçok destek endüstrisinin de burada kurulması ve yoğunlaşması için de etken olmuştur. Avrupa nakliye-ulaştırma pazarı içinde, Hollandalı nakliye firmalarının oldukça büyük bir payı vardır.

Avrupa'nın en büyük tarımsal üretim ihracatçısı olan Hollanda, her gün düzenli ve devamlı olarak bu kıtaya meyve, sebze ve çiçek tedarik eder. Yalnızca Avrupa'ya değil, Amerika ve Japonya da dahil dünyanın pek çok limanına ürünlerin dağıtımını Hollanda üzerinden gerçekleştirmektedir. Tarım Sektörü ve gıda işleme sanayinde araştırma ve geliştirme çalışmaları oldukça yüksek düzeydedir. Gıdaların tat, lezzet ve besleyicilik değerleri vb. konularda Hollandalı firmalar sürekli bir atılım içindedir. Ayrıca büyük çiftlik işletmelerinde yapılan tarımda hektar başına elde edilen ürün miktarı ve kalitesi de giderek artmaktadır.

GSYH'nın Sektörel Dağılımı (% , 2000)

Tarım ve Balıkçılık %3

Madencilik %2

Sanayi %17

Kamu hizmet kurumları %2

İnşaat ve yalıtım %5

Tedarik %15

Nakliye, Depolama ve Haberleşme %7

Finansal faaliyetler %6

İş Faaliyetleri %21

GSYH büyümesi, AB ortalamasının üzerinde değerler sergilemektedir. GSYH'ya en büyük katkı Hizmetler Sektöründen gelmektedir. Hizmetler Sektörü ticaret, ulaşım ve haberleşme yanında finansman, danışmanlık, bilişim, büro hizmetleri ile sağlık, otelcilik hizmetleri ve diğer hizmetlerden oluşmaktadır.

Sanayi

Hollanda'nın doğal kaynaklar bakımından fakir bir ülke olması nedeniyle ağır sanayi ürünleri geleneksel olarak Hollanda sanayi üretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Doğal kaynaklar olarak Kuzey Denizindeki petrol ve ülkenin kuzeyindeki doğal gaz rezervleri sayılabilir. Doğal gaz üretiminde ABD, Kanada, Norveç ve Rusya'dan sonra önemli bir yer tutmaktadır. Doğal gaz üretiminin yarısına yakını ihraç edilmekle beraber toplam ihracatındaki payı %2 civarındadır.

Yeni teknoloji yaratarak birçok sektörde dünya liderliği yapmak, iş hacmi ve sermaye artışı sağlamak hükümet ve özel sektörün birinci hedefidir. Bu amaçla teknolojik buluşların sanayide kullanımının yaygınlaştırılabilmesi açısından çok önemli olan devlet, özel sektör ve üniversiteler arasında işbirliği sağlanmıştır. Bölgesel kalkınma planları açısından önem taşıyan bölgelerde çeşitli konularda ihtisaslaşmış teknoparklar oluşturulmakta ve o alanda çalışan firmaların faaliyetlerini bu teknoparklarda sürdürmesi hedeflenmektedir. Hollanda medikal teknoloji, çevre teknolojileri, enerji, yaşam bilimleri, gemi inşa ve bilişim teknolojileri üretiminde önemli bir paya sahiptir. Özellikle kimya ve gıda sanayinde olmak üzere Hollanda orijinli büyük çok uluslu şirketler ihracattan büyük pay almaktadır.

Hollanda sanayi çoğunlukla küçük ve orta boy şirketler ile az sayıda olan ancak piyasaları yönlendirecek kadar güçlü çokuluslu şirketlerden oluşmaktadır.

İmalat sanayi üretimi 2000 yılında %4,5 artmıştır. Metal, makina-ekipman, elektrik ve elektronik, gıda, kimya ve petrol sanayi önemli sanayi sektörleridir. En önemli sanayi kolu gıdadır. Gıda sanayini kimya sanayi takip etmektedir.

Hollanda ürünlerine artan uluslararası talebin sonucu olarak, sanayi malları üretimi 2000 yılında 1999'a oranla %3,6 artmıştır. 1999 ile karşılaştırıldığında en büyük artışı %4,5 ile petrol, kimya, kauçuk ve metal endüstrisi göstermiştir. En küçük büyüme ise %0,8 ile kağıt basım ve ilgili sanayi kollarında olmuştur. Tekstil, giyim ve deri ürünleri sanayi ise 2000 yılında, bir önceki yıla göre %2,7 oranında büyümüştür.

Üretim hacmi olarak iki sanayi kolu çok önemlidir: Kimya ve gıda işleme endüstrileri. Sanayideki istihdamın %10'unu kapsayan kimya sektörü en büyük ihracat sektörüdür. Dünyadaki en büyük yirmi şirket arasında yer alan Shell Chemie, Akzo Nobel ve DSM'in Hollanda kimya sanayinde önemli yeri vardır.

"Avrupa'nın Bahçesi" olarak tanımlanan ve dünyanın dört bir yanından ulaşan taze ürünlerin işlendiği Hollanda'da gıdadan deterjana kadar etkili olan en önemli isim Unilever'dir. İleri araştırma ve uygulama teknikleri gıda işleme ve ilaç sektöründe etkinliği yakalayan Hollanda'da, kaliteyi bir yaşam biçimi haline getirmek hem hükümetin hem de araştırma kurumlarının hedefidir.

Sanayide Sermaye Dağılımı (% , 2000)

Yiyecek, içecek ve tütün	18
Tekstil ve deri ürünleri	3
Kağıt ve kağıt ürünleri	3

Basım, yayın ve kayıt	10
Petrol ürünleri	3
Temel kimyasallar ve yapay lifler	8
Kimyasallar	6
Kauçuk ve plastik ürünleri	3
Temel metaller	3
İşlenmiş metal ürünleri	8
Mekina ve ekipman	8
Elektrikli ve optik donanım	10
Nakliye ekipmanı	5
Diğer	12

Kaynak: Statistics Netherlands (CBS)

Tarım

Tarımsal üretimin Hollanda ekonomisi açısından önemi İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana giderek azalmaktadır. Buna rağmen dünyanın önde gelen tarım ülkelerindedir. Hollanda alan olarak çok küçük olmakla birlikte Avrupa'nın en büyük ve ABD'den sonra dünyanın ikinci büyük tarım ürünleri ihracatçısıdır. Tarımsal üretimin yaklaşık %60'ı ihraç edilmektedir. Başta Aalsmeer olmak üzere bazı önemli uluslararası ticari tarımsal mezarlar Hollanda'da bulunmaktadır. Toplam alanın %69'u tarımsal üretime ayrılmıştır. Ancak nüfusun %5'den azı tarımda çalışmaktadır. Özellikle hayvancılık (besi ve süt), et ve yumurta sektörü üretimde %53 pay ile önde gelmektedir. Bunu süs bitkileri de dahil olmak üzere bahçecilik sektörü takip etmektedir. Üretim entansif olarak ve ileri teknolojilerle yapılmaktadır. Genetik mühendislik, çapraz gübreleme, melezleme teknikleri konusunda çalışmalar yapılmaktadır. 1990'lı yıllarda bu yana hızla gelişen bir konu da organik üretdir. Bu arada devlet tarafından alınan bir karar ile uygulamaya konulan 'Öncelikli Ekolojik Yapılanma' politikası çerçevesinde 2018 yılına kadar 150 bin hektar tarımsal alanın 'doğal alan' olarak ayrılması planlanmaktadır. Gerek bu karar, gerekse çevre mevzuatı hayvancılık sektöründeki üreticiler üzerinde de önemli baskı oluşturmakta olup çoğu işletme katma değeri daha yüksek olan ve çevre ile dost ormancılık sektörüne dönmüştür. Özellikle son yıllarda görülen çeşitli hayvan hastalıkları örn. Deli Dana Hastalığı, gıda maddelerinde görülen dioksin problemi ve genetik olarak modifiye edilen ürünler üzerine tartışmalar Hollanda Tarım Bakanlığı'nı çevre, gıda güvenliği ve hayvan sağlığı konularında daha titiz davranmaya itmıştır.

Geleneksel olarak güçlü bir tarım sektörüne sahip olan Hollanda'da araştırma ve geliştirme çalışmalarına verilen önem sayesinde hektar başına alınan ürünün yüksekliği dikkat çekmektedir. Küçük bir ülke olmasına rağmen yıllık ürün miktarında ulaşılan etkileyici sonuç, üretimdeki yüksek kalitenin sonucudur. Tarımsal üretiminin büyük bölümünü ihraç eden Hollanda, tarım ve bahçecilik-çiçekçilik ürünlerinin ihracatında Avrupa'da birinci, dünyada üçüncüdür.

Hollanda, yıllık 11 milyar kg. süt üretimi ile dünya birincisidir; bu miktarın yarısı peynir üretiminde kullanılmaktadır.

Tarım ve bahçecilik ürünlerinin bir kısmı Hollanda gıda, içecek ve tütün endüstrisinde girdi olarak kullanılmaktadır. Dünyanın sayılı çokuluslu şirketlerinde biri olan Unilever'in merkezi Hollanda'da bulunmaktadır. Bira üretiminde dünyaca ünlü marka Heineken bugün 170 ülkede aktif durumdadır. Grolsch ve Bavaria da diğer bilinen bira üreticisi firmalardır. Ülkede tarım ve çiftlik gereçleri, makina ve teçhizatı ile tohumlama, seracılık, paketleme ve tasarım teknikleri de son derece gelişmiştir.

Sektörün yapısı hızla değişmektedir, zira hayvanların bakımında toprağın, suyun kullanımı ve ekonomik bakış ile ekolojik-çevre dostu yaklaşımlar arasında bir denge kurulması giderek önem kazanmaktadır ve bu yaklaşımın bir göstergesi olarak da çiftliklerin sayısı yılda %3 oranında azaltılmaktadır.

Bunun yanısıra gelişen yeni teknolojiler ve uluslararası ticaretin değişen yapısı nedeniyle, her yıl tarım arazilerinden ev, iş yerleri, yol ve ormanlar için ayrılan ortalama 5000 hektarlık bir alan vardır. GSYH'ya yaklaşık 73 milyar guldenlik bir katkısı olan tarım sektörünün toplam hasıla içindeki payı %12 civarındadır. Tarımsal üretimin üçte biri kakao gibi yurtdışından sağlanan hammaddelere bağımlıdır. Tarımsal üretimin %75'inden fazlası ise ihraç edilmektedir. 2000 yılında ihraç edilen tarımsal ürünlerin değeri 87 milyar gulden olmuştur. Yiyecek, içecek ve tütün endüstrisi, toplam Hollanda endüstrisinin katma değerinin %18'ini oluşturmaktadır. 2000 yılında gıda sektörünün hasılası 90 milyar gulden yükselmiştir. Bahçecilik-seracılık ürünlerinin payı ise %9 artışla 25 milyar gulden. Bu artışta Euro'nun dolar ve İngiliz poundu karşısındaki avantajlı konumu ve diğer bölgelerdeki hasadın düşük olması etkilidir. Bunun yanısıra bahçecilik sektörü, Hollanda'nın ödemeler dengesine de önemli bir katkı

sağlamaktadır, sektörün yarattığı istihdam hacmi 220.000 kişidir. Süs bitkilerindeki üretimin değeri 2000 yılında 10 milyar gulden olarak gerçekleşmiştir ki bu miktar gıda sektörü değerinin iki katıdır.

Çiçek ve süs bitkileri satışları 2000 yılında yüksek fiyatların da etkisiyle %11 artmıştır.

Tarım ve Bahçecilik-Çiçekçilik

Üretiminin Dağılımı (2000, %)

Ekinler	8,1
Süt ürünleri	54,8
Et ürünleri	37,1
Bahçecilik-Çiçekçilik ürünleri	36

Hizmetler

Hollanda uluslararası bir ticaret ve dağıtım merkezidir. Çok gelişmiş bir nakliye ve lojistik altyapısına sahiptir. Rotterdam limanı dünyanın en büyük deniz limanıdır. Avrupa'nın içlerine kadar nehir, kara ve demiryolu bağlantısı bulunmaktadır. Özellikle taşımacılık, gümrükleme, elleçleme ve lojistik açıdan kusursuz hizmetler sunmaktadır. Kuru yük olarak kömür, hurda ve cevher halde metaller özellikle demir-çelik, tahıllar, hayvan yemi ile likid yük olarak petrol, petrol ürünleri, kimyasallar sayılabilir. Bunun yanısıra konteyner taşımacılığı da önemli bir yer tutmaktadır. Amsterdam'da bulunan Schiphol Havalimanı da Batı Avrupa'nın üçüncü büyük havalimanıdır.

Bankacılık hizmetleri açısından dört büyük Hollanda bankası dünyanın en büyük 60 bankası arasında yer almaktadır. ABN Amro, Ing Bank ve Rabobank'ın İstanbul'da temsilcilikleri bulunmaktadır.

Ülkedeki mühendislik firmaları su baskınından korunma ve toprak kazanma konusundaki deneyimleri ile dünya çapında müteahhitlik işleri yapmaktadır. Hidrolik mühendislik projeleri, derin su inşası, nehir ve deniz dibi tarama, tüneller, köprüler, liman ve havaalanı tasarım ve inşaatları, stadyum inşaatları, havaalanlarında altyapı geliştirme projelerinde yeni teknikler geliştirerek çalışmaktadırlar. İnşaat sanayinin GSYH'dan aldığı pay 1999 yılında %5,2'dir. Toplam istihdamının %9,8'ini karşılamaktadır.

Hollanda ekonomisinin en büyük sektörü olan Hizmetler Sektörü son elli yıldır istihdamdaki payını artırmaktadır ve yüksek eğitimli çalışan sayısı da doğal olarak bu sektörde fazladır. Yalnızca iç pazarda değil yurtdışı pazarlarda Hizmet Sektörünün payı artmaktadır. Hizmet ticaretindeki ihrac fazlası, temel olarak yurtdışı lojistik hizmetlerinden kaynaklanmaktadır. Taşımacılık ve lojistik Hollanda ekonomisinde eskiden beri özel bir öneme sahip olmuştur.

Finans hizmetleri sektörü de tüm AB ülkelerinde olduğu şekilde Avrupa Para Birliği (EMU, European Monetary Union) ve Euro'nun yürürlüğe girmesinin de yardımıyla giderek önem kazanmaktadır. ABN Amro Bank, Ing Bank, Fortis gibi büyük Hollanda banka ve sigorta şirketleri son beş yılda uluslararası arenada yerlerini almışlardır.

Hollanda, kişi başına PC-Bilgisayar sayısı bakımından Avrupa'da birincidir ve toplumun her kesiminde enformasyon teknolojilerinden yoğun şekilde faydalanılmaktadır.

Yaşamın her alanında bilgisayar imkanlarından yararlanmaya açık olan Hollanda toplumunda, İnternet teknolojisi yurtiçinde ve yurtdışı ile iş yapan her sektörden firmanın günlük faaliyetlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu gelişimin sonucu olarak da IT firmaları giderek daha çok rağbet görmektedir. Getronics, CMG ve Origin gibi Hollandalı IT firmaları da uluslararasılaşma yönünde ilerleme kaydetmişlerdir.

Dinamik bir sektör olan haberleşme sektörü, telekom endüstrisinin liberalizasyonu ile aşırı bir büyüme moduna girmiştir. Hollandalı çağrı merkezleri (call centers)'nin geniş bir yabancı müşteri ağı vardır. Avrupa ve ötesindeki müşterilerine ticari servisler veya telecom desteği vermektedirler.

Hollandalı danışmanlık-mühendislik firmaları inşaat mühendisliği, offshore endüstrisi ve çevre teknolojileri konusunda aktiftirler. Fugro, Arcadis, Grontmij, DHV ve Oranewoud gibi isimler bu camia da bilinen Hollandalı firmalardır. Büyük ölçekli altyapı ve toprak kazanımı, deniz dibi tarama, su baskınlarından korunma vb. projelerde deneyimleri çok iyi olan Hollandalı müteahhitlik firmaları Ortadoğu, Uzakdoğu ve Orta Amerika'da pek çok büyük projede iş yapmaktadırlar.

Enerji

Enerji arzı söz konusu olduğunda, Hollanda hemen tüm Avrupa'ya enerji ve Avrupa'nın kuzeybatısına petrol ürünleri sağlayan konumdadır; hem de sürdürülebilir enerji bakımından dünya şampiyonudur. Önemli doğal gaz yatakları ve kuzey denizi kıyısındaki petrol ve gaz rezervleri Hollanda'ya Avrupa'ya enerji sağlayan en önemli ülke pozisyonunu kazandırmaktadır. Almanya, Belçika, Fransa, İtalya ve İsviçre başlıca alıcılardır. Her yıl yaklaşık 40 milyar m³ doğal gaz 17 pompalama istasyonundan geçerek alım noktalarına ulaşmaktadır. Hollanda'da yeraltı gazlarının çıkarılması ve dağıtılmasını sağlayan yaygın ve gelişmiş bir sistem mevcuttur. Offshore sanayindeki lider şirketler, Heerema Fabrication Group, Tebodin, Stork Engineering and Contractors ve Fugro gibi dünyaca ünlü çokuluslu şirketlerdir. Coğrafi konumu sayesinde Kuzeybatı Avrupa'nın petrol antreposu olan Hollanda'nın Shell, Esso, Nerefco (BB ile Texaco ortak yatırımı), Kuwait Petroleum ve total gibi büyük petrol şirketlerinin Rotterdam liman alanında rafinerileri vardır.

Sera etkisine olumsuz katkısı ve petrol kaynaklarının azalması nedeniyle giderek daha büyük ilgi gören sürdürülebilir enerji ve güneş, rüzgar, su, biyoatık gibi alternatif enerji kaynaklarının kullanımına yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarında Hollanda'nın önemli bir yeri vardır. Lagerweij, Nedwind, Stork ve Rotorline gibi araştırma enstitüleri ve şirketleri, rüzgar enerjisinin potansiyel hale getirilmesi için çalışmalarını sürdürmektedir. Hollanda, aynı zamanda güneş ışığından kimyasal elektrik sağlama yönünde yapılan araştırmalarda, uluslararası arenada önde giden ülkelerden birisidir.

Belli Başlı Ekonomik Bölgeler

Hollanda yüzölçümü itibarıyla küçük bir ülke olmasına rağmen ülkenin ekonomik bölgelerinde üretim sektörlerine göre, bölgelerin tarihsel ve coğrafi özellikleri dayalı bir çeşitlilik vardır. Dağıtım ve depolamaya bağlı birçok aktivite belli başlı su yolları ve deniz-nehir bağlantı noktalarının bulunduğu yerlere yakın yoğunlaşmıştır. Rotterdam Rijnmond bölgesinde Zeeland'da ya da Amsterdam yakınındaki Kuzey Denizi kanalı gibi... Amsterdam Schiphol Havaalanı, Avrupa'nın üçüncü büyük havaalanı sağladığı dinamik altyapı ile de birçok firmaya cazip gelmektedir.

Geleneksel olarak tarımsal bir yapı gösteren ülkenin kuzeyi, aynı zamanda büyük ya da çok sayıda küçük işyerinin toplandığı bir bölgedir. Utrecht ülkenin merkezindedir ve iş hizmetleri sektöründe önemli bir yere sahiptir. Birçok Hollandalı ve yabancı IT firmasının merkezleri bu bölgede yoğunlaşmıştır.

Ülkenin doğusunda ekin ve canlı hayvan yetiştiriciliği başta olmak üzere çiftçilik sektörü ve et işleme sanayi faaliyet göstermektedir. Kimya sanayindeki Akzo Nobel gibi diğer sanayi kolları da bu bölgededir. Elektronik sektöründe lider isim Philips'in de bulunduğu Noord Brabant bölgesi de önemli bir sanayi merkezidir. DAF traktörlerinin de üretildiği bu bölge aynı zamanda nakliye taşıtlarının üretim yeridir.

Güneyde Limburg bölgesi, Avrupa nakliye yollarının kesişim yeridir; Almanya'nın Rhine-Ruhr bölgesi ve Merkezi Avrupa'ya geçecek bütün kara ve demiryolları Limburg'dan geçer.

Nehirler üzerindeki taşımacılık, Meuse nehri ve Juliana kanalı üzerinden belli başlı Avrupa su yollarına geçişi sağlar. Limburg bölgesinin ekonomik altyapısının temel dayanaklarından biri Maastricht-Aachen Havaalanıdır ki buradan sağlanan yolcu ve mal taşıma ve charter uçuşları Avrupa'ya yapılan dağıtımın büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Büyük kimya ortaklığı DSM ve Mitsibishis ve Volvo otomobilleri üreten Nedcar şirketi de bu bölgede faaliyet göstermektedir.

Doğuda yer alan Overijssel bölgesi, özellikle tekstil endüstrisi nedeniyle Hollanda'nın en gelişmiş sanayi bölgesidir. Ayrıca metal, kimya, kauçuk ve et işleme sanayileri de bölgede mevcuttur. Tarım da bölgede önemli bir sektördür. Twente Teknik Üniversitesinin burada kurulmuş olması, bölgenin araştırma ve teknik altyapı bakımından oynadığı önemli rolün göstergesidir.

AB ve Ekonomik & Parasal Birlik

Hollanda eskiden beri Avrupa'da ekonomik ve politik entegrasyonun savunucularından olmuştur. Hollanda 1957'de diğer beş Avrupa ülkesi ile birlikte göreceli olarak Ortak Pazara geçiş ve ithalat vergileri ile diğer ticari engellerin kaldırılmasını kararlaştıran ülkedir. 1998'de sayıları 15'e yükselen üye ülkeler, mal, hizmetler, sermaye ve kişilerin tamamiyle özgür ve hiçbir kısıtlama olmaksızın serbest dolaşımını kabul etmişlerdir. 1991'de imzalanan Maastricht anlaşması ile EMU-Ekonomik ve Parasal Birlik kurulmuş ve Avrupa ortak para birimi Euro ihdas edilmiştir. Günümüzde Hollanda, düşük enflasyon ve faiz oranları ve guldenin sabit kuru ile Euro'ya katılım için gerekli kriterleri karşılamaktadır. Ek olarak 1996'dan itibaren bütçe açığı da EMU kriterlerine uygundur ve buna paralel olarak hükümetin borçlanma oranı düşmektedir.

Ekonomik ve parasal birliğin gelişi ve Euro'nun dolaşıma çıkması ile Avrupa ticareti anormal bir ivme kazanacaktır. Euro bölgesinde tek kurun hakim olması ile döviz kurlarındaki belirsizlik ve kayıplar ortadan kalkacaktır.

ABD'nin 281 milyon, Japonya'nın 126 milyonluk nüfusu ile karşılaştırıldığında 376 milyon toplam nüfusu ile AB dünyadaki en önemli ticari güç haline gelecek; Avrupa dışındaki ülkeler için de AB ile ticaret Euro sayesinde kolaylaşacaktır.

Üye ülkeler arasındaki ekonomik işbirliği henüz somut bir düzeye bir ulaşmamışsa da dış politika, güvenlik, adalet ve içişleri konularında yoğun bir işbirliği mevcuttur.

2.3 DIŞ TICARET

Hollanda'nın ekonomik büyümesinde ihracat en önemli itici güçtür. Tarih boyunca hem coğrafi konumunun sağladığı avantaj hem de doğal kaynaklarının kıtlığı nedeniyle dış ticarete olan bağımlılığını bir diğer avantaja dönüştürme becerisi, nüfus olarak küçük bir ülke olmasına rağmen Hollanda'nın dünyadaki ilk on ihracatçı ülke içinde yer almasını sağlamıştır. Hollanda, 2000 yılı verilerine göre dünya ihracatında %3,9 pay ile 7. sırada yer almaktadır. Dış ticaret dengesi her zaman ihracat lehinedir. Hollanda'nın ihracatında en büyük pazar %78.5 pay ile AB'dir. ABD %4.2'lik pay ile ikinci sıradadır, ancak giderek önem kazanmaktadır. AB içindeki en büyük alıcı ise Almanya'dır. İhraç edilen ürünler içinde makineler, taşıt araçları ve imalat sanayi ürünleri başta olmak üzere sermaye malları en büyük gruptur. İhracatın bileşiminde çok önemli bir yeri olan hizmetler sektöründe özellikle ulaştırma, haberleşme, bilgisayar ve enformasyon hizmetleri ve ticari hizmetler önemli paya sahiptir. Deniz, hava, kara ve iç su yolları, boru hatları ile yük taşımacılığı, yolcu taşımacılığı, kiralama, depolama, elleçleme gibi yan hizmetlerin tümünü kapsayan ulaştırma hizmetleri ihracatı ile AB'de birinci ve dünyada üçüncüdür. Dünyanın en önemli re-export ülkesi olan Hollanda'nın ihracatı içinde re-export payı %40 civarındadır ve uzun bir dönemdir re-exportun büyüme hızı ihracatın büyüme hızından daha fazla gerçekleşmektedir. Bu nokta, Hollanda'nın üzerinden yapılan ticaretin önemini ve ülkenin dağıtımında oynadığı kilit rolü göstermektedir.

HOLLANDA'NIN DIŞ TICARETİ (Milyar Euro)

YILLAR	TOPLAM İHRACAT	TOPLAM İTHALAT	DIŞTİCARET HACMİ	DIŞTİCARET FAZLASI	İHR/İTH %
1996	153.8	139.9	293.7	13.9	109.9
1997	171.4	157.4	328.8	14.0	108.9
1998	180.7	168.4	349.1	12.3	107.3
1999	188.6	178.7	367.3	9.9	105.5
2000	231.9	216.1	448.0	15.8	107.3
2001	241.3	218.3	459.6	23.0	110.5
2002	234.6	204.5	439.1	30.1	114.7

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

Hollanda'nın Dış Ticaret Politikası:

Hollanda, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası, Batı Avrupa Birliği (WEU), NATO ve AB'nin kurucu üyelerinden biridir. Ekonomisi uluslararası ilişkilere dayanan oldukça küçük bir ülke olduğu için, iyi yapılanmış bir dünya düzenine büyük önem vermektedir.

Ülkenin ihracat ve ithalat rejimi, AB normlarına uygun ve liberal bir sistemdir.

İhracat ve İthalat

Hollanda'nın yüzyıllardır bir ticaret ülkesi olma geleneği, denizdeki stratejik konumu ve küçüklüğü, ülkenin uluslararası yönelimli açık bir ekonomiye sahip olmasında rol oynamıştır. Hollanda'nın genel ortalama olarak GSYİH'nin %50'sinden fazlası ticarettten kaynaklanmaktadır.

Başlıca ihraç ürünleri makina ve taşıt araçları, kimyasallar, gıda, içecek ve tütündür.

Başlıca Ürün Grupları İtibariyle İhracat ve İthalat, 2000 (Milyon Hfl) (Büyüklik sırasına göre)

İHRACAT	(%)	İTHALAT	(%)
Ofis makineler	54,7	Ofis makineleri	60,0
Telekomünikasyon araçları, TV, radyo alıcıları, ses kayıt cihazları	17,0	Petrol ve petrol ürünleri	42,0
Elektrikli makineler	38,8	Elektrikli makineler	36,0
Petrol ve petrol ürünleri	32,4	Karayolu araçları	32,9

Karayolu araçları	24,0	Telekomünikasyon cihazları	23,0
Plastik	22,3	Genel Sanayi makineleri	13,0
Organik kimyasallar, tıbbi ve farmasötik ürünler	22,2	Meyve, sebze ve süs bitkileri	10,3
Bitkisel ve hayvansal hammaddeler	16,9		
Süs bitkileri, meyve, sebze	16,1		
Et ve et ürünleri	11,8		

Kaynak: CBS, Hollanda İstatistik Bürosu

Ürün Gruplarına Göre İhracat ve İthalatın % Dağılımı (2000 Yılı)

İHRACAT	(%)	İTHALAT	(%)
Makineler ve ulaşım ekipmanları	33,4	Makineler ve ulaşım ekipmanları	39,5
İmalat sanayi ürünleri (tekstil, kağıt, demir- çelik, diğer metal ürünler)	21,3	İmalat sanayi ürünleri	25,3
Kimyasallar	15,8	Kimyasallar	11,2
Gıda, içecek ve tütün	14,6	Gıda, içecek ve tütün	8,9
Yakıtlar	8,7	Yakıt	10,3
Hammaddeler	5,4	Hammaddeler	4,0

Kaynak: CBS

Hollanda'nın İhracatı

Ürün Bazında İhracat

Hollanda'nın ihracatında en önemli ürün grupları makina ve ulaşım ekipmanları başta olmak üzere, tekstil, kağıt, demir-çelik ve diğer metal ürünler ile kimyasallardır. Ardından gıda, içecek ve tütün ile yakıtlar ve muhtelif hammaddeler gelmektedir.

Ülke Bazında İhracat

Almanya %25,8'lik pay ile Hollanda'nın AB içindeki en büyük ihracat pazarıdır. AB içindeki diğer alıcı ülkeler ise Belçika, Fransa ve İngiltere'dir. Hollandalı ihracatçılar son zamanlarda etkinliklerini daha uzak pazarlara kaydırmışlar ve AB dışındaki ülkelere satışlarda kayda değer bir artış olmuştur. Başlıca alıcılar Asya, Kuzey Amerika, Doğu Avrupa, Orta ve Güney Amerika ülkeleri ile Afrikadır.

Başlıca Ticari Partnerleri, 2000 (% olarak)

İHRACAT	Toplam İhracattaki Payı	İTHALAT	Toplam İthalattaki Payı
Almanya	25,8	Almanya	18,0
Belçika	11,8	A.B.D	10,2
İngiltere	10,8	Belçika	9,4
Fransa	10,5	İngiltere	9,3
İtalya	5,9	Fransa	5,8
AB	77,3	AB	55,1

Kaynak: EIU-Economist Intelligence Unit, Netherlands, Country Report, June 2001

Hollanda'nın İthalatı

Ürün Bazında İthalat

Üretimde hammadde ve yarı işlenmiş maddelerin ithalatına bağımlı olan Hollanda bunun yanı sıra toplam ithalatındaki en büyük pay olan ve ortak yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan makina ve ulaşım ekipmanları ithalatı da yapmaktadır. Kimyasallar ve gıda maddeleri ile içecek ve tütün, ithal edilen diğer önemli ürün gruplarıdır.

Ülke Bazında İthalat

İthalatta da en büyük partner Almanya'dır. ABD Hollanda'nın en fazla alım yaptığı ikinci ülke konumundadır. Belçika, İngiltere, Fransa ve diğer AB ülkeleri de önemli ithalat partnerleridir.

Hollanda'nın Üyesi Olduğu Uluslararası Organizasyonlar

Hollanda ekonomik, askeri ve güvenlik konusunda üye olduğu önemli uluslararası organizasyonların yanısıra, çevre sorunları gibi ancak tüm dünyanın çabası ile çözümlenebilecek konularda da etkin bir rol oynamaktadır.

Hollanda'nın, uluslararası hukuk düzeninin yerleştirilmesi ve uluslararası hukukun geliştirilmesi konusunda Birleşmiş Milletlerde etkin bir rol oynaması, yalnızca kendi çıkarını düşünmesinden kaynaklanmamaktadır. Hollandalıların önem verdiği değerler arasında demokrasi ve insan haklarının büyük bir yeri vardır. İlk Barış Konferansları 1899 ve 1907 yıllarında Lahey'de yapılmıştır. BM Uluslararası Adalet Divanı Merkezi, sürekli Hakemlik Müessesesi ve bir süre önce kurulan eski Yugoslavya'nın uluslararası Ceza Mahkemesi Lahey'de bulunmaktadır. Hollanda, BM Barış Gücü operasyonlarına düzenli olarak katılmaktadır. Kimyasal Silahları Önleme Örgütü (OPCW)'nün genel merkezi de Lahey'dedir.

3. TÜRKİYE – HOLLANDA İKİLİ İLİŞKİLERİ

Türkiye-Hollanda Ticari İlişkilerinin Kısa Tarihçesi

Türklerle Hollandalılar arasındaki ticari ilişkilerin geçmişi 400 yıl öncesine dayanır. "Kaptan Paşa" (donanma başkomutanı) tarafından çağrılan ilk Hollanda elçisi, 1612 yılında İstanbul'a gelmiştir. Osmanlı-Hollanda ilişkilerinde başlıca konu ticarettir. Önceleri Hollandalı tüccarlar tarafından satın alınan başlıca ürünler Suriye ve İran'dan ipek, Asya'dan da baharat olmuştur. 17. yy.'da Türkiye, Hollanda'ya angora yünü ve pamuk ihraç etmeye başlamış, Hollanda da buna karşılık İzmir ve İstanbul'a pamuklu ve yünlü kumaş göndermiştir. 19. yy.'da tütün, Türkiye'den Hollanda'ya ihraç edilen en önemli tarım ürünü olmuştur.

Çağdaş Türkiye ile Hollanda arasındaki ticari ilişkilerin güçlendirilmesi için 1934'de Türk-Hollanda Derneği kurulmuştur. Kuruluş anlaşması her iki ülkenin devlet başkanları, Cumhurbaşkanı Atatürk ve kraliçe Wilhelmina tarafından imzalanmıştır. Bu olaydan önce 1930'da Hollanda'nın çokuluslu şirketi Philips, Türk Philips Ltd. olarak Türkiye'de etkinlik göstermeye başlamıştır.

İkinci Dünya Savaşından sonraki ilk dönemde iki ülke arasındaki ticaret hacmi düşük bir düzeyde kalmıştır. Ancak 1950'lerde Philips'ten sonra İngiliz-Hollanda şirketi Unilever, Türkiye'de şube açan ve üretime başlayan ilk uluslararası şirketlerden biri olmuştur.

Türk ekonomisinin 1980'li yılların başında dışa açılmasından sonra ikili ticaret artış göstermiştir. Sonuncusu 1993'te yapılan "karma komisyon"lardaki geleneksel hükümetlerarası ticaret görüşmelerinin yerini, her iki ülkenin özel sektörünün temsil edildiği Türk-Hollanda İş Konseyi tarafından yapılan danışma toplantıları almıştır. 1996 yılında Avrupa Topluluğu ve Türkiye arasında imzalanan GB anlaşması, sanayi ürünlerine uygulanan vergileri kaldırarak iki ülke arasındaki ticareti artırmıştır. *Kaynak: "Hollanda ile Ticaret" isimli yayın. Hollanda'nın Ankara Büyükelçiliği, Ekonomi ve Ticaret Bölümü.*

Türkiye İle Ticaret

Hollanda, Türkiye'nin dış ticaretinde her zaman ilk on ülke arasında yer almıştır; 2003 yılı (Ocak-Kasım) verilerine göre ithalatımızda 12'ncü, ihracatımızda 8'inci sıradadır. Ancak dış ticaret dengesi sürekli olarak Hollanda'nın lehine bir seyir izlemektedir.

Türkiye ise, Hollanda'nın dış ticaretinde önemli bir paya sahip değildir. 2000 yılı verilerine göre Türkiye, Hollanda'nın toplam 505 milyar \$ olan ihracatında %0,85 ve toplam 470 milyar \$ olan ithalatında %0,48'lik paya sahiptir; diğer deyişle dış ticaret hacmi içindeki payı da %0,67'dir.

2002 Yılı İtibariyle Başlıca Dış Ticaret Maddeleri (Bin Dolar)					
İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	%	FASIL	TUTAR	%
TOPLAM	1.026.492.137	100	TOPLAM	1.303.014.325	100
DİĞER	247.473.426	24.1	DİĞER	344.088.735	26.4
Örme Giyim Eşyası	230.439.149	22.4	Kazanlar, Makinalar	252.988.646	19.4
Örülmemiş Giyim Eşyası	189.353.322	18.4	Plastikler	148.024.980	11.4

Yenilen Meyvalar	68.966.480	6.7	Demir Çelik	129.520.500	9.9
Elektrikli Makinalar	64.132.644	6.2	Organik Kimyasallar	126.970.706	9.7
Sebze-Meyve Müsth.	56.809.693	5.5	Elektrikli Makinalar	98.897.112	7.6
Dokunmuş Hazır Eşya	52.877.175	5.2	Sentetik Suni Filamentler	67.841.343	5.2
Demir Çelik	32.445.474	3.2	Otomotiv ve Yan Sanayi	47.727.410	3.7
Otomotiv ve Yan Sanayi	31.288.922	3.0	Optik Aletler	35.288.324	2.7
Demir Çelik Eşya	27.776.875	2.7	Boya Kul. Hülasaları	28.420.943	2.2
Kazanlar Makinalar	24.928.977	2.4	Eczacılık Ürünleri	23.245.626	1.8

Kaynak:DEİK

Ülke Grupları ve Ülkelere Göre İhracat (Milyon Dolar)

	1999	2000
Toplam İhracat	26588	24707
OECD Ülkeleri	18039	16956
ABD	2437	2806
AB Ülkeleri	14333	12944
Almanya	5470	4615
İtalya	1685	1566
İngiltere	1830	1834
Fransa	1570	1481
Hollanda	932	790
İspanya	751	607
Belçika-Lüksemburg	623	583
Yunanistan	407	396
EFTA Ülkeleri	362	292
Diğer Avrupa Ülkeleri	1218	1211
Orta Doğu Ülkeleri	2205	1954
Suudi Arabistan	367	330
Afrika Ülkeleri	1659	1219
BDT Ülkeleri	1531	1453

Kaynak: DİE

Ülke Grupları ve Ülkelere Göre İthalat (Milyon dolar)

	1999	2000
Toplam İthalat	40692	49673
OECD Ülkeleri	28326	32574
-ABD	3081	3599
-Japonya	1393	1478
AB Ülkeleri	21419	24301
-Almanya	5881	6500
-İtalya	3192	3908
-Fransa	3128	3263
-İngiltere	2190	2476
-Hollanda	1316	1459
-Belçika-Lüksemburg	1133	1548
EFTA Ülkeleri	926	1059
Diğer Avrupa Ülkeleri	938	1364
Orta Doğu Ülkeleri	1988	2736
-Suudi Arabistan	579	868
Afrika Ülkeleri	1690	2444
BDT Ülkeleri	3732	5166
-Rusya Federasyonu	2372	3501

Kaynak: DİE

Türkiye-Hollanda Dış Ticareti (Milyon ABD Doları)

YIL	İHRACAT	İTHALAT	DENGE
1990	435.4	572.9	-137.5
1991	474.9	641.6	-166.7

1992	499.8	698.5	-198.7
1993	517.2	869.9	-352.7
1994	621.1	740.0	-118.9
1995	735.0	1084.0	-349.0
1996	764.4	1416.7	-652.3
1997	779.2	1484.9	-705.7
1998	888.6	1446.4	-557.8
1999	932.3	1315.7	-383.4
2000	871.5	1573.2	-701.7
2001*	427.8	493.5	-65.7

*Ocak-Haziran Dönemi İGEME

**Türkiye-Hollanda Arasındaki Belli Başlı Ticaret Kalemleri
(2000, % pay olarak)**

Hollanda'ya İhraç Edilen Belli Başlı Ürünler

Tarımsal ürünler %20
Madencilik ürünleri %6.1
Sanayi ürünleri %73.8
Diğer ürünler %0.1

Alt Sektörler:

Hazır giyim %39.8
Gıda maddeleri %18.6
Dokumacılık ürünleri %9.4
Makinalar ve ulaşım araçları %8.5
Demir ve çelik %5.1
Diğer yarı mamuller %5.0
Diğer tüketim malları %3.8
Maden cevherleri ve döküntüleri %2.8
Mineral yakıtlar ve mineral yağlar %2.5
Kimyasallar %2.3
Tarımsal hammaddeler %1.3
Demir dışı metaller %0.8
Diğer ürünler %0.1

Hollanda'dan İthal Edilen Belli Başlı Ürünler

Tarımsal ürünler %5.6
Madencilik ürünleri %9.6
Sanayi ürünleri %84.3
Diğer ürünler %0.5

Alt Sektörler:

Makinalar ve ulaşım araçları %31
Kimyasallar %29.6
Diğer tüketim malları %11.7
Maden cevherleri ve döküntüleri %6.8
Dokumacılık ürünleri %5.6
Diğer yarı mamuller %3.9
Gıda maddeleri %3.3
Tarımsal hammaddeler %2.3
Demir ve çelik %2.1
Mineral yakıtlar ve mineral yağlar %2.0
Demir dışı metaller %0.8
Hazır giyim %0.4
Diğer ürünler %0.4

Hollanda'ya İhracatımız (2000, Milyon Dolar)

GTİP	ÜRÜN	DEĞER
51-63	Tekstil ve Hazır Giyim	422.2
07-08	Meyve ve Sebze	65.1

72-73	Demir ve Çelik Ürünleri	64.8
20	Konserve Meyve Sebze Suyu	50.7
85	Elektrikli Makina ve Cihazlar	36.0
24	Tütün	28.5
27	Mineral Yakıt ve Yağlar	21.9
84	Makinalar ve Parçaları	20.2
94	Mobilya	15.4
69-70	Cam ve Seramik	15.1
87	Motorlu Taşıtlar	13.2
76	Alüminyum ve Alüminyum Eşya	12.3
29	Organik Kimyasal Müstahzarlar	10.4
42	Deri Eşya ve Saraciye	10.4

Hollanda'ya ihracatımızda ilk sırada yer alan tekstil ve hazır giyim içinde öncelikle örme ve örülmemiş giyim eşyası, aksesuar (pamuklu tişört, fanila, kazak, süveter, hırka, yelek, takım elbiseler, gömlek, bluz, iç çamaşırı, gecelik) ile mensucattan mamul diğer eşyalar ile pamuk ve dokumaya elverişli suni ve sentetik lifler ile ambalaj malzemesi olarak kullanılan çuval ve torbalar gelmektedir. Bu grup içinde yer alan ev tekstil ürünleri (yatak takımları ve örtüleri, masa örtüleri, pamuklu mutfak bezleri ve havlular) de önemlidir. İkinci grupta yer alan meyve ve sebzelerde önce, geleneksel ihraç ürünlerimizden kurutulmuş meyveler (kuru üzüm, kuru kayısı, kuru incir ve iç fındık) ve sebzelerden biber (dolmalık ve sivri) önemli ihraç kalemleridir.

İhracat Kalemleri

Demir çelik ve ürünleri: Alaşımız çelikten beton takviyesinde kullanılan filmasın, alaşımız çelikten sıcak haddeli çekilmiş çubuklar, alaşımız çelik yarı mamuller, demir-çelik çubuklar. Demir çelikten ev işlerinde kullanılan eşya ve aksam, elektriksiz demir çelik radyatör.

Konserve meyve sebze: İşlenmiş (kavrulmuş, kıyılmış, dilinmiş, beyazlatılmış) fındığın yanı sıra, turşu, zeytin, elma suyu.

Elektrikli makina ve cihazlar: Renkli televizyon alıcıları ana kalemi oluşturmaktadır. Bunu alarmlar, elektrikli radyatörler, evde kullanılan ızgara ve kızartma cihazları ve diğer elektrikli ev araçları izlemektedir.

Makinalar ve parçaları: Otomatik bilgi işlem makinaları üniteleri özellikle bellek birimleri, giriş çıkış birimleri, ev tipi bulaşık makinaları.

Cam ve porselen: Porselen sıhhi tesisat, porselen mutfak eşyası, cam-seramik sofa ve mutfak eşyası.

Mobilya: Ofis mobilyası, yatak ve kanepeler.

Hollanda'dan İthalatımız (2000, milyon dolar)

Hollanda'dan ithalatımızda başlıca maddeler, demir çelik döküntü ve hurdaları, antika eşya, kıvılcım ateşlemeli motorlu taşıtlar, bellek birimleri, sentetik lif iplikleri, sanayi hammaddesi olarak kullanılan koku verici maddeler, polieterler, metal oksitli yarı iletkenler, römorklar için çekiciler, dozlandırılmış perakende satışı hazır ilaçlar, sodyum trifosfat ve polipropilendir.

Anlaşma ve Protokoller

- Dostluk Anlaşması (2 Ağustos 1925)
  - Ticaret ve Ödeme Anlaşması (1949)
  - Havacılık Anlaşması (21 Mayıs 1971)
  - Ekonomik ve Teknolojik İşbirliği Ortak Komisyonu Kurulmasına İlişkin Mektup Teatısı (1985)
  - Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (27 Mart 1986)
- (Anlaşmaların yenilenmesi amacıyla taslak teatileri tamamlanmıştır.)
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (1986)

-Enerji Konusunda Türkiye ile Hollanda Arasında GAP Alanında İkili İşbirliğinin Geliştirilmesini Amaçlayan Mutabakat Zaptı (3 Ekim 2000)

-Türkiye-Hollanda Tarım ve Kırsal Politikalar Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı(21 Eylül 2000)

-KOSGEB ile NMCP(Netherlands Management Cooperation Programme) arasında imzalanan Danışmanlık Hizmetleri İşbirliği Protokolü (5 Aralık 1996)

-Gümrükler alanında Karşılıklı İdari Yardıma İlişkin Anlaşma (31 Ekim 2000'de parafe edilmiştir,imzalanma aşamasındadır.)

-Türkiye-Hollanda İş Konseyi'nin Kuruluşu (Şubat 1993)

-Bilimsel işbirliği alanında TUBİTAK MAM ile Hollanda Uygulamalı Bilimsel Araştırma Kuruluşu-Beslenme ve Gıda Araştırma Enstitüsü-TNO arasında İkili İşbirliği Anlaşması (7 Ekim 1996)

İki Ülke Arasındaki Yatırım İlişkileri

Haziran 2001 itibariyle ülkemizde faaliyette bulunan 5.590 adet yabancı sermayeli firmadan 401 adeti Hollanda menşeli sermayeye sahip bulunmaktadır.Hollanda ülkemizde en fazla yatırım yapan birinci ülke konumundadır.Söz konusu firmaların,ülkemizde toplam yabancı sermaye tutarı yaklaşık 784 trilyon TL olup,toplam yabancı sermaye içindeki payı %33,7'dir.Hollanda son dört yıldır Türkiye'deki üç büyük yabancı yatırımcı ülke arasındadır.

Serbest Bölgelerden Ticaret

Serbest bölgelerimiz ile Hollanda arasındaki ticaret hacmi 1997,1998 ve 1999 yıllarında sırasıyla 106 milyon dolar,168.6 milyon dolar ve 261 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

2000 yılında ise serbest bölgelerimizden Hollanda'ya ihracat 45 milyon dolar ve Hollanda'dan bölgelere ithalat ise 313 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.2001 yılı Ağustos ayı itibariyle toplam ticaret hacmi ise 176 milyon dolar olmuştur.

4. PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Ulaşım

Hollanda'nın deniz kıyısında ve Batı Avrupa'nın üç büyük ırmağından Ren,Maaş ve Schelde'nin deltasında bulunması,ekonominin gelişmesinde büyük rol oynamakta ve ülkeyi önemli bir transit alanı haline getirmektedir.Uluslararası bir ticaret merkezi olan Hollanda'da,gelişmiş bir nakliye altyapısına sahip olan dünyanın en büyük limanı Rotterdam Limanı ve dördüncü en büyük havaalanı Schiphol (Amsterdam Uluslararası Havaalanı) en önemli ulaşım noktalarıdır.Telekomünikasyon altyapısı bakımından da çok gelişmiştir ve Avrupa'nın Amerika ile doğrudan internet bağlantısını sağlayan ilk link olan Gigaport Hollanda'dadır.

THY'nın İstanbul-Amsterdam arasında haftanın her günü ikişer kez seferi vardır.Ayrıca Türkiye-Hollanda arasında charter uçuşları ile yolcu taşıyan özel havayolu şirketleri de mevcuttur.Ulaşım süresi üçbuçuk saattir.Karayolu ve denizyolu ile de gitmek mümkündür.

Hollanda içinde ulaşım en çok karayoluyla ve demiryolu ağıyla sağlanır.Mükemmel bir demiryolu ulaşım sistemine sahiptir,ülkenin her noktasına tren ile ulaşmak mümkündür.Rotterdam limanı ve çevresindeki endüstri kompleksi,Avrupa'nın en önemli taşıma,aktarma,işleme ve kargo dağıtım halkasıdır. Limanın Avrupa'nın iç bölgelerine mavnalarla,karayolu,demiryolu ve deniz aracılığıyla mükemmel bağlantısı vardır.Amsterdam,Rotterdam ve Lahey gibi büyük yerleşim birimlerinde sistemli çalışan metro,tramvay,otobüs gibi toplu taşıma araçlarının yanısıra ülkenin küçük ve genellikle engebesiz yapısı nedeniyle bisiklet kullanımı oldukça yaygındır ve sürücülerin trafikte özel dikkat göstermesi beklenir.Hemen hemen her kişiye bir bisikletin düştüğü Hollanda'da bisiklet günlük yaşamın bir parçasıdır.Otoyolların toplam uzunluğu 2200 km. iken bisiklet yolları 19.000 km.dir.

Türkiye-Hollanda Kara Ulaştırması Karma Komisyonu'nun Nisan 2001'de yapılan Toplantı sonunda imzalanan Protokol çerçevesinde ,2001 yılı kesin ve 2002 geçici izin belgesi kotası karşılıklı olarak 6500 adet olarak tesbit edilmiştir. Hollandalı taşımacıların,Türkiye'den üçüncü ülkelere yapacakları taşımalar için 1500 adet,dönüş yükü taşımaları için ise 3500 adet izin belgesi verilmiştir.Türk taşımacıların Hollanda'ya yapacakları ikinci ve üçüncü ülke taşımalarında geri dönüş özel izin belgesi gerekmemektedir.Hollandalı taşımacılara dönüş yükü için özel izin belgesi uygulaması bulunmakta olup,bu belgelerin sayısına bir kısıtlama getirilmemiştir.

Türkiye ile Hollanda arasında Denizcilik Anlaşması bulunmamaktadır.İki ülke arasındaki deniz ticaret hacminin genişletilmesi ve bu anlamda yapılacak işbirliğinin artırılması için her iki taraf da çaba sarfetmektedir.Roterdam Liman İdaresi,Türk girişimcilerin limanın imkanlarından daha çok yararlanmalarını teşvik için Hollanda'da yaşayan ve Türkiye ile iş yapan Türk kökenli girişimcilere liman tanıtım toplantıları düzenlemektedir.

Bankacılık

GSYİH'nın %48'inin hizmetler sektöründen sağlandığı Hollanda'da gelişmiş bir finansal sektör mevcuttur.Ticaretteki bilgi birikiminin Hollanda'yı dünyanın sayılı finans devlerinden biri yaptığı söylenebilir.Ticari bankaların birçoğu,ülke dışındaki kendi şubeleri aracılığıyla veya uluslararası konsorsiyumlara üye olarak köklü dış bağlantılar kurmuşlardır ve sundukları hizmet çeşitliliği ve niteliği bakımından saygınlığa sahiptirler.Birçoğu uluslararası menkul kıymetler borsalarında kayıtlıdır.Ticaret bankacılığı,konut finansmanı,elektronik bankacılık,finansal kiralama ve faktoring konularında hizmet veren ticari bankalar,ayrıca aracılık işlemleri de yapmakta ve menkul kıymet yatırım fonlarını ve diğer yatırım araçlarını yönetmektedirler.Hollanda'nın 4 büyük bankası;ABN-Amro,Robobank,ING Bank ve Fortis N.V.dünyanın en büyük 60 bankası arasında yer alır ve ilk üçünün İstanbul'da birer şubeleri vardır.Bu şubeleri çalışma alanı,Hollandalı yatırımcılar için Türkiye'de bilgi toplamaktır.

Hollanda'da Koçbank,Garanti Bankası,Yapı Kredi Bankası, Halk Bank,Dışbank,Finansbank,Osmanlı Bankası şube olarak;Ziraat Bankası,İş Bankası,Akbank ve Emlak Bankası ise temsilcilik bürosu olarak faaliyet göstermektedir.Son dönemde Hollanda Merkez Bankası'De Nederlandsche Bank-DNB' Türk Banka Temsilciliklerinin Hollanda lisansı almasını zorunlu kılmış ve Kredi Denetimi Yasasına göre fon toplama,dağıtma ve aracılık işlemleri yapabilmelerini bu şarta bağlamıştır.

Ticari Düzenlemeler ve Standartlar

AB üyesi olan Hollanda'nın dış ticaret rejimi tamamen AB normlarına uygundur,bunun dışında oldukça liberal ve açık bir sistemdir.Türkiye'den Hollanda'ya ihracat yapan firmaların çevre,güvenlik ve sağlıkla ilgili gerekli kontrol belgelerini önceden göndermeleri gerekmektedir.Bu bütün taşımacılık şekilleri için geçerlidir.Hollanda'nın gümrük mevzuatına göre Türkiye'deki ihracatçının gönderdiği malın ithalatını yapan Hollandalı firma ilgili gümrük vergisini öder.AB ile GB'ne girdiğimiz 1.1.1996 itibariyle Türkiye'den ihraç edilen sanayi ürünleri için gümrük vergisi yoktur.Bir satın alma sözleşmesi sadece dayalı olduğu hukuki sistemi belirtmekle kalmayıp aynı zamanda bir tahkim hükmü içermelidir.Uluslararası Ticaret Odası ve ulusal ticaret odaları,bu tür tahkim kolaylıkları sağlamaktadır.Bunun dışında Hollanda'da bağımsız tahkim hizmetleri sunan Hollanda Tahkim Kuruluşu NAI bulunmaktadır.Uluslararası alım satım sözleşmelerinde kullanılmak üzere önerilen bir madde şöyle olabilir: İşbu sözleşme veya bundan kaynaklanan başka sözleşmelerle ilgili bütün ihtilaflar,İstanbul Ticaret Odası Tahkim Kuruluşu veya Hollanda Tahkim Kuruluşu(NAI) kurallarına uygun olarak tahkim yoluyla kesin olarak çözümlenecektir.

Standartlar konusunda AB direktiflerini uygulayan Hollanda'da ISO 9000 serisi belge tüm Hollanda şirketlerinde vardır ve ticari sözleşmelerde bir gerekliliktir.Kalite kontrolü,sanayi ve hizmetlerde birinci önceliğe sahiptir.

İş Adamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Pasaport ve Vize

Yeşil pasaportu olan T.C.vatandaşlarının Hollanda'ya girişi için 3 aya kadar vize aranmamaktadır.Ancak ziyaret ve ticari amaçla gelecek lacivert pasaporta sahip Türk vatandaşlarının vize almaları zorunludur.

Hollanda Büyükelçiliği Ekonomi ve Ticaret Bölümünden alınan bilgilere göre iş seyahatleri için vize başvurusunda gerekli bilgiler şunlardır:

Türkiye'ye dönüş tarihinden itibaren en az üç ay süre ile geçerli ülke pasaportunun 1,2 ve son sayfalarının fotokopileri,

-Eksiksiz doldurulmuş başvuru formu ve iki fotoğraf,

-Ticaret Odası Sicil kaydının orijinali,

-Vizeye başvuran kişinin çalıştığı firmadan onay yazısı,

-Hollanda şirketi ya da referans tarafından davet edilen kişi adına düzenlenmiş davet yazısı ya da iş ilişkisini kanıtlayan faturalar,

-Şirketin imza sirküleri,

-Şirketin vergi levha fotokopisi,

-Ticaret Sicil Gazetesi kopyası,

-SSK kaydına ilişkin belgeler, çeyrek dönem bordrosu,

-Bilet ve otel rezervasyonu.

(Kaynak:Hollanda Büyükelçiliği Ekonomi ve Ticaret Bölümü)

Bir iş seyahati öncesinde bu bilgiler mutlaka Hollanda Büyükelçiliği veya Konsolosluklardan kontrol ve teyit edilmelidir. Üç ayı geçen uzun süreli kalıslarda ilgili makamlardan oturma izni almak gerekmektedir. Hollanda'da bir iş kurmak isteyen, AB üyesi olmayan ülke vatandaşları ülkelerini terk etmeden önce geçici oturma izni alıp Hollanda'ya ulaşır ulaşmaz yabancılar polisine daimi oturma izni için başvurmalıdır.

Hollanda'da kurulan bir işte çalıştırmak üzere AB üyesi olmayan bir ülkeden yabancı işçi istihdam etmek yasalara göre hemen hemen imkansızdır.

İş Gelenekleri

Merkezi İsviçre Lozan'da bulunan International Management Development(IMD) Enstitüsünün yapmış olduğu 2001 Yılı Dünya Rekabet Yılılığı sonuçlarına göre,uluslararası piyasalarda etkin olan 49 ülke,ekonomik performans,hükümet verimliliği,iş dünyası verimliliği ve altyapı olmak üzere dört ana başlık altında belirlenen kriterlere göre incelenmiştir.İş dünyası verimliliği altındaki Üretkenlik,İş pazarı,Mali pazar,Yönetim alışkanlıkları ve Küreselleşmenin etkisi kriterlerine göre puanlandırılan ülkeler arasında Hollanda,ABD ve Finlandiya'dan sonra 3.sırada gelmektedir.Hollandalı girişimci için vakit nakittir.Bu davranış biçimi iş görüşmeleri,yazışmalar yada toplantılarda her zaman akılda tutulmalıdır.

Bir Hollanda şirketi ile yapılan ilk temasta firma ve ürün hakkında yeterli ön bilgi sağlanmalıdır.Doğrudan konuya girilmesi ve en başından hangi ticari mal yada hizmetin önerildiğinin veya istendiğinin açıkça belirtilmesi gerekir.Firmanın ve ürünün tanıtımı ve Hollandalı firmalar ile kurulacak düzgün iletişim çok önemlidir.Yazışmalarda kullanılan dilin düzgün,net ve açık olması gerekir.

Karşılıklı yazışmalarda mümkün olduğunca seri olunmalıdır.Araştırılan yada cevap beklenen ve sizden kaynaklanmayan bir gecikme sözkonusu olduğunda da karşı taraf mutlaka bilgilendirilmelidir.Bilgisayar kullanımının çok yaygın olduğu Hollanda'da firmalar genellikle internet yoluyla haberleşmekte ve çoğunun interaktif web sayfaları bulunmaktadır.O nedenle ihracatçı firmaların ürün ve firma tanıtımlarında bilişim teknolojisinin imkanlarını kullanmaları, Hollandalı muhatabının gözünde ilk aşamada olumlu bir intiba verecektir.

Hollanda'daki yaygın uluslararası iş dili İngilizcedir.Almanca ve Fransızca da kullanılmaktadır.Hollanda ve Belçika'da 21 milyonun üzerinde Hollandalı ve Flamanın anadili olan Hollandaca,çok yaygın ve uluslararası nitelikte bir dil olmadığı için,yüzyıllardır ticaretle uğraşan gezgin bir ulus olan Hollandalılar yabancı dil öğrenmeye yatkın insanlardır.Hemen hemen tüm Hollandalılar iki yabancı dil konuşmaktadır. Son istatistiklere göre Hollandalıların %95'i ikinci bir dil, %70'i üç dil, %20'si ise dört dil bilmektedir.

Hollandalıların işe yaklaşımı,Latın yöntemlerinden çok Amerikalılarınkine daha yakındır.Hollandalılar rahat giysileri tercih ederler ve kısa süre içinde karşılaştıkları kişiye ilk adıyla hitap edebilirler.Gereksiz konuşmalar yerine,bir iki hal hatır ya da havayla ilgili cümleden sonra hemen konuya girme yaklaşımı egemendir.Hollandalıların geleneksel öğle yemeği sandviç,meyve,kahve,süt veya yoğuttan oluşur.Birden fazla yemeğin yenildiği esas yemekler,normal olarak akşama bırakılır.

Çalışma Saatleri

İşyerler: Pazartesi-Cuma:Sabah 8.30-9.00 ile akşam 17.00-17.30

Cumartesi-Pazar :tatil

Öğle tatili genellikle 12.00-14.00 arasındadır.Çoğu işyerinde öğle tatili personel tarafından dönüşümlü olarak kullanılmakta ve kamuya hizmet veren kurumlarda öğle tatilinde de hizmet sürmektedir.Buna bankalar da dahildir.Ancak bankalar akşam 16.00-16.30 dan sonra işlem yapmamaktadır.

Mağazalar:Pazartesi-Cuma:Sabah 9.00 akşam 18.00

Cumartesi:Sabah 9.00 akşam 17.00

Birçok mağaza ve özellikle süpermarketler akşam saat 20.00'ye kadar açık kalmaktadır.Büyük şehirlerde perşembe veya cuma günleri 21.00'e kadar açıktır.Son yıllarda büyük şehir merkezlerinde birçok mağaza pazar günleri de açılmaya başlanmıştır.Çalışanların haklarının çok iyi korunduğu bir ülke olan Hollanda'da yakın zamana kadar pazar günleri mağazalar açılmıyordu.

Zaman

Türkiye'den bir saat geridir. GTM'in(Greenwich mean time)bir saat ilerisindedir.

Telefon

Telefon kulübelerindeki telefonlar genelde kartla çalışmakta olup telefon kartları postane, tren istasyonları, turist bilgi noktalarında satılmaktadır. Polis, itfaiye ve ambulans için acil telefon numarası 112 dir.

Sağlık

Hollanda'da aile hekimliği sistemi uygulanmaktadır. Ancak acil durumlarda her hastane acil yardım hizmeti sunmaktadır. Hollanda'da yaşayan Hollandalı veya yabancı herkes sağlık sigortası yaptırmak zorundadır. Kişiler gelir seviyesi ile ilgili olarak özel veya kamu sigortasına tabi olmaktadır.

Oteller

Her büyük şehirde VVV-Tourist Information adı altında turizm enformasyon büroları bulunmaktadır.Otel rezervasyonu için yardımcı olabilirler.Ayrıca www.holland.com adresinden de yararlanılabilir.Avrupa ve Amerika'dan kısa süreli iş ve gezi amaçlı konaklamalar için yoğun bir akımın olduğu ülkeye gelmeden önce otel rezervasyonunun yapılması doğru olacaktır.

National Reserveringscentrum
Tel. 31 70 419 55 00 Fax. 31 70 419 55 19
E-mail.info@hotelres.nl Internet www.hotelres.nl

Tercümanlar ve Mütercimler

Aşağıdaki kurum aracılığıyla yeminli mütercim ve tercümanlarla bağlantı kurulabilir:

OVIN-Hollanda Tercümanlar Kurumu
Tel. 31 186 611 929 Fax.31 186 611 597
E-mail ovin@wxs.nl Internet www.metacom.org/ovin

Resmi tatiller ve Dini Bayramlar

Yeni Yıl:1 Ocak

Kutsal Cuma: Paskalya Yortusundan önceki Cuma

Paskalya Yortusu: Pazar ve Pazartesi

Kraliçenin Doğum Günü:30 Nisan

Kurtuluş Günü:5 Mayıs

Miraç Günü:(Hz. İsa'nın göğe yükselişi):Hamsin Yortusundan 10 gün önce

Hamsin Yortusu: Paskalya Yortusundan sonraki yedinci pazar,Miraç gününden 10 gün sonra

Noel:25-26 Aralık

Değerlendirme

Yüzyıllardır süregelen ticaret geleneği ile her türlü ürünü dünyanın her yerine pazarlayabilecek yetenekte olan Hollandalılar, reeksport ticarette uzmanlaşmışlardır. Hollanda üzerinden yapılan reeksport ticaret, ihracatın %40'ını oluşturur ki bu oran Hollanda'nın küçük olan iç pazarından çok Batı Avrupa ve hatta dünyanın diğer bölgelerindeki pazarlar için giriş kapısı niteliğinde olduğunun bir göstergesidir.

Denizdeki stratejik konumu, küçüklüğü ve ticaret ülkesi olma geleneği, ülkenin uluslararası yönelimli açık bir ekonomiye sahip olmasında rol oynamıştır. Bu ekonomi;mükemmel donanımlı ticaret ve dağıtım ağının yanısıra gelişmiş bir sanayi ve dinamik bir hizmetler sektörüne dayanmaktadır.Hollanda GSYİH'sının %50'sinden fazlasının ticaretten kaynaklandığı gözönünde bulundurulduğunda,Hollanda ile ticaretin geliştirilmesinin ve Hollanda üzerinden diğer pazarlara ulaşmanın önemi anlaşılacaktır.

Türkiye'nin dış ticaretinde her zaman önemli bir yeri olan Hollanda için Türkiye aynı önemde değildir.Hollanda'nın büyük ticaret hacmi içinde Türkiye'nin payı sadece %0.67 oranı ile oldukça küçüktür.

İhracatımızda büyük yer tutan tekstil ve hazır giyim ürünleri,ki Hollanda üzerinden Benelüks ülkeleri ve Almanya'ya da gönderilmektedir,büyük Hollandalı mağazalar ya da toptan alım yapan firmalar tarafından kendi isim-markaları altında Türkiye'de fason üretilmekte,dolayısıyla pazarda Türk markası ile tanınmamaktadır.Genellikle Türkiye'deki üretici ile Hollanda'daki ithalatçı arasında bir aracı bulunmaktadır.Aracılık yapan firmalar arasında Hollanda'da yerleşmiş Türk kökenlilerin yanısıra Hollandalı temsilcileri de olabilmektedir.Büyük Department Store'lar ya da giyim mağazalarının Türkiye'de açtıkları temsilcilikleri ya da acentaları doğrudan Türkiye'deki üreticiler ile temasa geçmekte ve tekstil firmalarımızın bireysel ürün satma teklifleri,Türkiye'deki temsilcileri-acentaları ile temasa geçmeleri gerektiği gerekçesiyle baştan reddedilmektedir.

Halen orta ve düşük kalite düzeyinde görülen Türk malı imajının güçlendirilmesi için öncelikle tanıtım çalışmalarının yapılması faydalı olacaktır.İlk yıllarda GB ile sağlanan avantaja rağmen,son dönemde AB'nin birçok Uzakdoğu ülkesi,Pakistan,bazı Ortadoğu ülkeleri ile imzaladığı Serbest Ticaret ve İmtiyaz Anlaşmaları,Türkiye'den AB'ne yapılan tekstil ihracatını olumsuz etkilemektedir.

Geleneksel tarım ürünlerimizden kuru üzüm,kuru kayısı,kuru incir vb.son dönemde giderek sayıları artan doğal-organik ürünler satan dükkanlarda bulunmaktadır.Türk salçası,baklagiller,helva-lokum,ayçekirdeği gibi muhtelif kuruyemiş,yaprak sarma,bamya vb. konserveler ile taze meyve sebze büyük Hollanda süpermarket-gıda zincirlerinin etnik ürünler raflarında görülebilmektedir.Daha çok Türk arabalar veya Hollanda'da yerleşik Türk kökenli firmalar tarafından Türkiye'den getirilen meyve-sebze ise Türk marketlerinde satılmaktadır.Bununla birlikte yaş incir,yaş üzüm,ayva vb.ni Hollanda marketlerinde de görmek mümkündür.Ancak tarım ürünlerine uygulanan gümrük vergisi,Türk gıda ürünlerinin nakliye süresinin kısalığı ile sağlanabilecek fiyat avantajını da olumsuz yönde etkilemekte ve ihracatımız sınırlı kalmaktadır.Hollanda'daki büyük süpermarket zincirleri ve Avrupaya gıda tedarik eden toptan alımcılar,bütün dünyadaki yaygın ağları ile uygun kalite ve fiyattaki ürünleri hangi ülke uygunsa orada kendi markaları ile ürettirmekte ve ambalajlatmaktadır,duruma göre paketlemenin nihai ülkede yapılması da olabilmektedir Bu nedenle çok spesifik ve özgün olanlar dışında Türk gıda ürünlerinde,küçük ve orta ölçekli firmalarımız için,markalı ihracattan çok Hollandalı ithalatlara uygun kalite ve fiyat avantajını sağlayarak üretim-ihracat yapmak isabetli olacaktır.Hollandalı firmalar ile işbirliğine giderek Türkiye'de kurutulmuş domates vb.sebzeler ve kuru meyveler ile mantar,çiçek yetiştirerek Hollanda ve Avrupa pazarlarında pazarlanması amacıyla gerek Hollandalı gerekse Türk girişimcilerin projeleri vardır.

Daha çok çikolata ve şekerleme sanayinde kullanılan fındık,Hollanda üzerinden Belçika ve Almanya başta olmak üzere diğer AB ülkelerine de gönderilmektedir.

Hollanda mağazalarında Türkiye'de üretilmiş TV alıcısı,beyaz eşya özellikle ev tipi çamaşır makinası ve bazı elektrikli mutfak aletleri satılmaya başlanmıştır. Pazarda Paşabahçe üretimi cam mutfak eşyası,seramik ürünler,hediyelik eşya,mermer,profil gibi inşaat malzemeleri de görülmektedir.

2000-2001 yılları kayıtlarına göre İGEME Rotterdam Ofisine Hollandalı firmalar tarafından yapılan başvuruların ürün gruplarına göre dağılımı:

2000 Yılı:

-Tekstil ve hazır giyim, ev tekstili; havlu, bornoz, yatak örtüsü, çarşaf, döşemelik kumaş, perde; spor giyim ürünleri,

-geleneksel gıda ürünleri, ayrıca organik ürünler son zamanlarda talep almaktadır,

-hediyelik eşya, bahçe malzemeleri, mutfak eşyası

-oto yedek parçaları,

-inşaat malzemeleri,

-ofis mobilyaları

2001 yılı Ocak-Kasım döneminde yine Hollandalılar tarafından yapılan başvuruların dağılımı ise sırasıyla:

1.Hazır bay, bayan giyim, bebek giysileri, iç giyim, gelinlik ve özellikle kot/denim kumaş ve kot giysiler son dönemde artış göstermiştir. Ayrıca örme giyim, tekstil aksesuarları, bayan çanta, kemer vb. de ilgi görmektedir.

2.Taze meyve, özellikle kiraz ve taze sebze-konserve sebze, özellikle taze fasulye, kuru fasulye, kuru meyveler, fındık ve baharat, kapari, yine organik gıdalardan kurutulmuş domates ve biber ilgi görmektedir.

3.Sihhi tesisat-banyo gereçleri, seramik karo, vitrifiye, fayans, duvar ve yer döşemeleri ve mermer.

4. İnşaat malzemeleri, kilit, kapı, kapı kolu, el aletleri, çelik ürünler, çubuklar, levhalar, metallere.

5. Otomotiv yedek parça, traktör parçaları, havalı fren silindirleri vb.

6. Elektrikli ev aletleri, buzdolabı, gaz ocakları, video, tv.

7. Paketleme malzemesi, büyük çuvallar, torbalar.

8. Hediyelik eşya, seramik ürünler.

9. Kozmetik malzemeler, cilt bakım ürünleri, sabun, diş macunu, krem vb.

10. Ev tekstili, havlu, bornoz, gecelik, yastık kılıfı, el ve mutfak bezleri vb.

11. Ofis malzemesi.

Hollanda ile iş yapmak isteyen girişimciler için kolaylık ve rahatlık sağlayan bir nokta da Hollanda'da faaliyette bulunan Türk bankalarının varlığıdır. Türkçe, Hollandaca ve İngilizce konuşabilen personelleri ile bankalar, Türkiye-Hollanda arasındaki ticari işlemlerde tüm bankacılık hizmetlerini sunmaktadır.

Küçük bir ülke olan Hollanda aynı zamanda kalabalık bir ülkedir, AB Ülkeleri içinde km2 ye düşen insan sayısı bakımından en yoğun ülkedir. 16 milyonluk toplam nüfus içinde göçmenlerin sayısı 2.8 milyondur ki bu %17.5 (Avrupa içi ve dışından gelenlerle birlikte) gibi önemli bir orana karşılık gelmektedir.

Göçmenlerin geldikleri ülkeler itibarıyla yapılan sıralamaya göre Avrupalı ve Hollanda tabiiyetli Endonezyalılar dışında Türkiye, Fas, Surinam ve Hollanda Antilleri olarak ayrılan grup içindeki en kalabalık göçmen grubu 323.000 kişi ile Türklere dir. Bunlardan 200.000'i aynı zamanda Hollanda vatandaşıdır.

1960-70'li yıllarda gelişmekte olan Hollanda ekonomisinin ihtiyacı için Türkiye'den çağrılan çoğunluğu işçi niteliğindeki Türk vatandaşları zamanla ailelerini de getirerek yerleşmişler ve bir kısmı da kendi işlerini kurma yönünde göstermektedirler. Ancak Almanya ile kıyaslandığında, Hollanda'daki Türk vatandaşları henüz iş dünyasında ciddi bir yer edinmiş durumda değildir. Çoğu Türk kökenli çeşitli gıda ve tüketim mallarının satıldığı market, döner-lahmacun vb. Türk yiyeceklerinin sunulduğu restoran-büfe ya da mevsimlik tarım işçisi kiralayan iş bulma büroları olarak faaliyet gösteren küçük

esnaf niteliğindeki işadamları, zaman zaman Türkiye'den kendileri mal getirmek ya da Türkiye'ye mal göndermek işine girmek istemektedirler.

Charter seferleri yapan Türk seyahat acentaları da daha çok Hollanda'da yaşayan Türk nüfusa hitap etmekle birlikte, son yıllarda turistik ya da ticari amaçla Türkiye'ye giden Hollandalıların sayısında meydana gelen artışla Hollandalı seyahat şirketleri de konuya cazip bakmaya başlamışlardır.

Hollanda'da yerleşik Türkler arasında Hollandalı şirketlerin bünyesinde çalışarak ya da münferiden Türk firmaları ile ticari bağlantılara geçen, aracılık ve iş takibi yapanlar vardır; ancak aralarında profesyonel anlamda hem Türkiye hem de Hollanda pazarını iyi tanıyan, araştırma yapabilme ve fırsatları görebilme kapasitesine sahip olanlar az sayıdadır.

Aslında Hollanda'da yaşayan Türklerin Türkiye'deki firmalardan temsilcilik alma veya ithalat yapmak için istekli oldukları gözlenmektedir; ancak henüz bilgi birikimi ve iş deneyimi açısından yeterli düzeyde olduklarını söylemek zordur.

Hollanda'da Türk ailelerinin ikinci ve üçüncü nesil çocuklarının yetişmesi ve giderek kültür, dil ve iş yapma alışkanlıkları olarak Hollanda toplumuna entegre olmaları halinde, Türkiye ile Hollanda arasındaki ticari ilişkilerin artmasında ve toplumsal farklılıklardan doğan zorlukları gidermede önemli rol oynayabilecekleri düşünülmektedir.

İkinci ve üçüncü nesil yetişen Türkler arasında hukuk, ekonomi, mühendislik eğitimi görmüş gençler bazen Hollandalı ortakları ile de bir araya gelerek Türkiye'ye yönelik mali müşavirlik, hukuk danışmanlığı ve ticari konularda faaliyet gösteren şirketler kurmaktadır ve Türkiye ile Hollanda arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirmek amacıyla kurulan girişimlerde yer almaktadırlar.

Hollanda'da yaşayan bu kesimde, Hollandalılar ile köprü kurmaya ve topluma entegrasyon sağlamaya yönelik gayretler de artmaktadır. Hollanda hükümeti belediyeler, ticaret odaları ve girişimci kuruluşlar, dernekler aracılığıyla Hollanda'da yaşayan göçmenlerin geldikleri ülkeler ile iş yapma girişimlerini teşvik etmek amacıyla bir takım destek programları uygulamaya geçirmektedir. Türk işadamlarını bu destekler kapsamında bir araya getirmeye çalışan birlik, dernek gibi yapılanmalar da giderek ticari faaliyetlerini geliştirmektedir.

İki ülke arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirmek amacıyla, 10-12 Şubat 1993 tarihleri arasında Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Amsterdam ve Amersfort Ticaret Odaları temsilciliklerinin katılımıyla oluşan Hollanda özel sektör heyetinin Ülkemizi ziyareti sırasında Türkiye-Hollanda İş Konseyinin kuruluşu tamamlanmıştır. İş Konseyinin Hollanda tarafı NETUBA'nın Yönetim Kurulunda Ticaret Odaları, Sanayici ve İşverenler Konfederasyonu, Ekonomi Bakanlığı-Ticaret Geliştirme Kuruluşu, Hollanda'da faaliyet gösteren Türk bankası, Türkiye ile ticaret veya Türkiye'de yatırımı olan Hollandalı şirket yetkililerinden oluşmaktadır. NETUBA üyeleri İş Konseyinin Türkiye tarafı DEİK'e oranla daha çok Türkiye ile iş yapan ya da yapmak isteyen küçük ve orta ölçekli Hollandalı ya da Hollanda'da yerleşik Türk kökenli firmalardır. DEİK üyelerinin firma ölçekleri ise daha büyüktür. Bu nedenle karşılıklı olarak Türkiye ve Hollanda'ya düzenlenen iş gezileri ve organizasyonlarda firmaların eşleştirilmesinde zorluklar olabilmektedir. Bununla birlikte NETUBA üyelerinin çoğunluğunun, Türkiye'ye mal satan firmalar olması ve ihracata yönelmeleri, Türk tarafından da ihracat yapmak isteyen firmalar için sıkıntı yaratmaktadır. Son dönemde Hollanda'nın Ticareti Geliştirme Kurumu, Ticaret Odaları ve Dış Yatırım kuruluşlarının ticaretin geliştirilmesi konusunu yatırım boyutu ile birleştirerek ele aldıkları ve Türkiye'yi Hollandalı işadamlarına daha çok yükselen bir pazar olarak empoze ettikleri görülmektedir. Hollanda'nın ilgili kuruluşlarının Türkiye pazarına yönelik seminer, pazara ilişkin tavsiyeler ve yönlendirme, ticari heyetin kompozisyonu vb. faaliyetleri de bunun sonucu olarak Türkiye'ye mal satmak ya da Türkiye'de kendi şirketini kurarak pazar eğilimlerini takip etmek üzerine yoğunlaşmaktadır. Son derece liberal bir ticaret ülkesi olması nedeniyle Hollanda, ticari prosedürler, şirket kurma ve yatırım rejimi bakımından yabancılar için bir ayırım yapmamaktadır.

Ancak Hollanda'ya iş ziyareti için gelmek isteyen Türk işadamlarımızın kolaylıkla vize alabildiği pek söylenemez. Henüz iş bağlantısı olmadığı halde pazara ilişkin araştırma yapmak ve görüşmelerde bulunmak isteyen firma temsilcilerimizden, Hollandalı firma tarafından gönderilmiş davet yazısı istemeleri sıkıntı yaratabilmektedir.

Nakliye konusunda da zaman zaman gecikmeler yaşanmakta ve maliyetlerin yüksek olduğundan söz edilmektedir. Ancak Türk ihracatçıları genellikle karayolu nakliyesini tercih etmekte ve denizyolu nakliyesinin maliyet avantajı ve Rotterdam limanının sunduğu lojistik kolaylıklardan yararlanamamaktadır. Oysa dayanıklı ürünler (ki meyve/sebze benzeri ürünler için de uygun koşullar sağlanmaktadır) için iki-üç günlük bir farkla daha uygun fiyata nakliye yaptırmak mümkün olabilmektedir. Rotterdam limanında, getirilen ürünlerin depolama ve yerinde paketlenme gibi hizmetler de verilmektedir.

Hollanda ile ticari ilişkilerde dikkat edilmesi gereken diğer hususlar şöyle sıralanabilir:

-Hollanda pazarı bir 'alıcı' pazarıdır. Bu nedenle büyük rekabetin var olduğu bu piyasada fiyatların uygunluğu kadar kalite, çevre, sağlık ve güvenlik faktörleri piyasayı girebilmeyi etkilemektedir. Eğer bu konudaki ilgili mevzuat gözardı edilirse zaten ihracatçının pazarda şansı olmayacaktır.

-Yerel pazarda ürün çok başarılı olsa da Hollandalı alıcı ürün adaptasyonu talep edebilir; buna hazırlıklı olunmalıdır.

-İş ilişkilerinde kültür önemli faktörlerden biridir. Hollandalıların kültür ve davranış biçimleri hakkında bilgili olmak da pazarı anlamayı kolaylaştıracaktır.

Hiyerarşi ve statü veya ünvanlar Hollandalılar için çok fazla önem taşımaz. İlişkilerinde daha informal davranırlar.

Tutarlılık ve zamanlamada hassas olmak çok önemlidir. Özellikle teslim tarihleri, üretim kapasitesi ve kalite konusunda açık ve net olmalı ve gerçekleştirilemeyecek taahhütlerde bulunmamalıdır. Hollandalılar çok organize ve planlı yaşayan insanlardır. Bir Hollandalı firmayı ziyaret etmeden iki üç hafta önce randevu istenmeli ve randevu saatine mutlaka bağlı kalınmalıdır; bu, iş ciddiyetinin önemli bir göstergesidir.

Kaynaklar

- The Economist Intelligence Unit, Country Report, Netherlands, June 2001
- The Economist Intelligence Unit, Country Profile, Netherlands, 2000
-
- T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı websitesi, www.foreigntrade.gov.tr
-
- DTM Anlaşmalar Genel Müdürlüğü İkili İlişkiler Notu, Ekim 2001
-
- OECD Economic Surveys, Netherlands, 2000
-
- www.tradeport.org/countries/netherlands websitesi
-
- EVD-Hollanda Dış Ticaret Kuruluşu'nun websitesi, www.hollandtrade.com
-
- CBS-Hollanda İstatistik Bürosunun websitesi, www.cbs.nl
-
- CBS Yayınları: The Netherlands The Year 2000 in figures, The Netherlands Compared Internationally 2000/2001, The Netherlands Statistical Year Book 2000
- NFIA-Hollanda Yabancı Sermaye Kurumunun websitesi, www.nfia.com
- - Hollanda Ticaret ve Sanayi Odaları, www.kvk.nl
-
- The Hollanda Hand Book/Edition 2001/2002/Nuffic
-
- Hollanda ile Ticaret/Hollanda Büyükelçiliği, Ticaret ve Ekonomi Bölümü
-